

MILENISMUL ADVENTO-IEHOVIST ȘI FALSELE SPERANȚE MESIANICE MODERNE. EXEGEZA TEXTELOR „CONTROVERSATE”

Pr. dr. Ilie MACAR

Fenomenul eshatologic nu este nou, nu este doar o caracteristică a spiritului modern, ci poate fi urmărit de-a lungul timpului în mitologia tuturor popoarelor, fiind legat de speranța în nemurire și reînviere. Această „doctrină” a sfârșitului lumii (*τέ εσχάτα* = „cele din urmă”) a fost formulată în diverse moduri, fiind cunoscută încă din vremurile vedice. Nostalgia unei „vârste de aur” primordiale, urmate de o nefericită decadență, stă la baza unei teorii străvechi, aceea a „vârstelor lumii”, temă întâlnită în spațiul indo-european¹. Ideea „perfectiunii începuturilor”, prezentă la mesopotamieni, greci, romani, dar și în alte culturi, presupune un „sfârșit al lumii prin foc”, iar Platon, vorbind de drama „Atlantidei”, credea că un potop va cauza sfârșitul. Tema „vârstelor lumii” este întâlnită și peste ocean, la azteci, care credeau că trei sau patru distrugerii s-au produs deja, iar un altul va veni. Astfel, pe firul istoriei universale, „se observă că deseori derapajul raporturilor sociale și generalizarea comportamentelor împotriva firii precede și anunță sfârșitul unei lumi. Totul sfârșește în aberație, după ce începuse sub semnul vârstei de aur”².

În această conjunctură se înscrie și concepția eshatologică iudaică, care nu este una și aceeași cu eshatologia Vechiului Testament. Mesia din cărțile profeților, „Mielul lui Dumnezeu” trimis să ridice păcatul lumii, n-are nimic de-a face cu intențiile naționalismului politic ale iudaismului târziu. Eshatologia iudaică despre care vorbim este în bună parte posterioară creștinismului și dependentă de el, dar ideile eshatologice sunt prezentate într-un amestec confuz, incoerent și adeseori contradictoriu.

¹ Lucian Boia, *Sfârșitul lumii. O istorie fără sfârșit*, Editura Humanitas, București, 1999, pp. 11-21.

² *Ibidem*, p. 22.

Privind problema eshatologică în general, avem în vedere un ansamblu de idei care exprimă speranțe religioase cu privire la venirea unei lumi considerate ideală, precedată de o „judecată”, care implică distrugerea lumii actuale sau a puterilor care o domină³. În general, în iudaism se disting două feluri de eshatologii: una cu, iar alta fără Mesia. În cea de-a doua, Dumnezeu singur este judecător al lumii și creator al unei noi ordini a lucrurilor; în cealaltă, intervine un personaj mediator între Dumnezeu și oameni, Mesia, care va împărăți pe pământ⁴.

Eshatologia iudaică, răspândită foarte mult prin scrierile apocrife în primele două secole, limita durata lumii la șapte milenii, ultimul (al șaptelea) fiind destinat unei împărății mesianice, epocă a dreptății și fericirii pe pământ. Existau două direcții în acest sens, una reprezentând-o *mesianismul* – așteptarea unui Mesia, Salvator și Mântuitor, care va pune capăt ordinii actuale a lucrurilor, instaurând o ordine nouă, a dreptății și a fericirii, iar cealaltă, *milenarismul*, mișcare socio-religioasă care reclamă că Mesia va veni (sau reveni) pe pământ pentru o domnie de o mie de ani⁵.

Dar, în lumina Vechiului Testament, cei o mie de ani mesianici nu reprezintă un număr după metoda matematică sau după armonia ritmurilor pitagoreice, ci o expresie simbolică a unei perioade nedeterminate, un număr a cărui limită o știe numai Dumnezeu. „Misterul vechi testamentar al celor o mie de ani din Lege și profeți a fost dezlegat, iar taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută s-a făcut cunoscută prin Întruparea Mântuitorului (Coloseni 2, 26). Ca atare, *Împărăția cerurilor* propovăduită de Sfântul Ioan Botezătorul (Luca 3, 2), instaurată și împărtășită nouă prin Iisus Hristos, *a început cu întruparea Domnului și se va sfârși cu Judecata de apoi*, când, după planul lui Dumnezeu nedescoperit nouă, va fi un cer nou și un pământ nou (II Petru 3, 13)”⁶.

Tăgăduind mesianitatea lui Iisus Hristos și răstignindu-L pentru că „S-a făcut pe Sine Fiul al lui Dumnezeu”, unii iudei I-au respins

³ Lagrange, *Le méssianisme chez les Juifs*, Paris, 1909, p. 39.

⁴ Jean Héring, *Le Royaume de Dieu et sa venue. Étude sur l'espérance de Jesus et de l'Apôtre Paul*, Paris, 1937, pp. 51-55.

⁵ *Ibidem*, p. 57; L. Boia, *op. cit.*, pp. 38-39.

⁶ Diac. prof. dr. Petru I. David, *Invazia sectelor. Coarnele fiarei apocaliptice în mileniul III*, vol. I, Centrul Cultural al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, Editura „Crist-1”, București, 1997, p. 126.

cu totul învățătura, iar alții l-au interpretat-o și falsificat-o, înscriind-o în *sincretismul milenist* susținut și în apocalipsele iudeo-creștine. Se neagă slujirile Mântuitorului și se concepe un Judecător iluzoriu, mitic, cu o „aterizare” forțată pentru împărăția de o mie de ani. Dar „toată această mișcare, în care intră sectele și grupările anarhice de factură milenistă ce se numesc «creștine», își are baza nu în Biblie, ci în vechile mituri ale eternei reveniri”⁷.

I. Falsa interpretare a textelor scripturistice în legătura cu Parusia, în concepțiile advente despre „Mileniu”

Toate aberațiile fanteziste ale concepției Mișcării advente despre cea de-a doua venire a Domnului Hristos sunt susținute prin falsa interpretare a unor texte scripturistice, în special din cartea Proorocului Daniel și din Apocalipsă.

Interpretarea advento-milenistă asupra celor patru fiare (Dan. 7, 2-7) consideră că acestea sunt cele patru împărății, care preced și pregătesc epoca lui Antihrist: babiloneană, medo-persană, greacă și romană. Cele zece coarne ale fiarei a patra (Dan. 7, 23-24) reprezintă zece popoare: hunii, ostrogoții, vizigoții, francii, vandalii, suevii, burgunzii, herulii, anglo-saxonii și longobarzii. Cornul cu ochi de om este Antihrist (II Tes. 2, 3-4; Apoc. 13, 6-7), identificat în persoana papei, care se declară „stăpân al lumii” și s-a ridicat pe ruinele celor zece regate.

Încadrând-o în textele biblice, „specialiștii” adventi susțin că domnia lui Antihrist va fi de trei ani și șase luni (Dan. 7, 25; Apoc. 12, 14), adică de 42 de luni (Apoc. 13, 6), deci 1260 de zile. Fiind vorba de zile profetice, acestea trebuie considerate ca fiind ani (Num. 14, 34; Iezec. 4,2-3). Prin urmare, anul întronării lui Antihrist (papa) este 558, când au fost înlăturați herulii, vandalii și ostrogoții, conform celor „prezise” de Daniel (7, 24)⁸.

Dar trebuie spus că toate aceste interpretări naive ale textului Bibliei pentru identificarea cu orice preț a lui Antihrist în persoana șefului Bisericii Romano-Catolice sunt vechi porniri și nemulțumiri

⁷ *Ibidem*, p. 127.

⁸ P.I. David, *Călăuza creștină...*, p. 376; Idem, *Invazia sectelor. Obsesia chipului „fiarei apocaliptice” la sfârșit de mileniu II*, Editura Europolis, vol. III, Constanța, 2000, pp. 237-245.

ale unor grupuri contestatare față de unele abuzuri ale Bisericii apusene, dar și pentru „eliberarea” lor de anumite constrângeri dogmatice. Catari, albigenzi, anabapțiști, bapțiști și urmași ai acestora, adventiști și pietiști de toate categoriile, plecați din Europa și „dezvoltați” pe alte continente, au căutat cu orice preț o „justificare” scripturistică a protestelor lor și, mai cu seamă, au „găsit” în textele profetice analogiile necesare identificării lui Antihrist cu persoana episcopului Romei.

Dar preocuparea majoră a sectelor advente este aceea de a „calcula” și a „descoperi”, pe baza Bibliei, a doua venire a lui Mesia, pentru întemeierea „Mileniului”. „Eshatoniștii” calculează „venirea” culegând texte profetice din perioada exilului sau texte biblice care arată suferințele poporului Israel sub diferite dominații.

Astfel, William Müller, pe baza textului de la Daniel 8, 14, „calculează” data celei de a doua veniri scăzând din cele 2300 de zile (ani), care aveau să treacă până la restabilirea curățirii templului, anul 457 î.Hr. – anul rezidirii templului – și a aflat anul celei de a doua veniri – 1843. Acest prim calcul s-a făcut așa după ce alții Îl „văzuseră” pe Hristos pogorându-Se în anul 999, 1000, 1033 sau, după Swedemborg, 1774⁹.

Samuel Snow, un cabalist afacerist, a încercat să îndrepte „eroarea” lui Müller tot pe „baze” biblice, arătând din Levitic că „venirea va fi pe 10 octombrie 1844” – „venire” interpretată în sens „spiritual” de profetesa adventului, Hellen G. White.

Petre Paulini, adventist sâmbătar, combătând pe adventiștii reformiști și pe russeliști, susține că data exactă a venirii a doua nu poate fi precizată, dar totuși, după el, „opt lanțuri profetice arată venirea timpurilor din urmă” (lanțul unu: Dan. 2, 31-45; doi: Dan. 7, 25; trei: Apoc. 13, 11 și 17; patru: Apoc. 2 și 3; cinci: Apoc. 6; șase: Apoc. 8 și 9; șapte: Apoc. 14, 6-12; opt: Dan. 8, 14 și 9, 24-29).

După Müller și Snow, a început concurența calculelor, fie pe grupe sectare, fie particulare, remarcându-se în mod deosebit adventiștii „liberali” și iehoviștii.

Russeliștii – „studenții în Biblie” – au fixat anul celei de a doua veniri în 1875, scăzând din „Marele Jubileu” – anul 2500, ultimul jubileu – anul 625. Carol Russel, nemaifiind crezut de adepți, caută să

⁹ *Ibidem*, p. 377.

arate că Hristos a venit încă din 1874, dar nevăzut, „ca un fur”, și a întemeiat împărăția de o mie de ani pentru cei aleși, adică pentru iehoviști. Din 1874 și până în 1878 sunt cei trei ani și jumătate când Hristos a venit ca Mire și secerător (Apoc. 14, 14-20), dar abia în 1878 a început să-și arate puterea și să-și întemeieze marea Sa împărăție, când au înviat și Apostolii și erau de față, dar nevăzuți, ca și Hristos. Așadar, la anul revenirii – 1874 – se adaugă cei trei ani și jumătate (aproape patru) și anul „calculat” al venirii este 1878.

După alte calcule, cele șase zile ale creației – 6000 de ani (II Pt. 3, 8; Ps. 90, 4) – sunt considerate timpul de lucru al omenirii, după care urmează odihna sau mileniul. Adam a căzut în păcat în 4126. Deci, scăzând din 6000 – zilele creației în ani – anul căderii lui Adam – 4126, s-a „aflat” anul sigur al venirii a doua, 1878.

Dar astfel de calcule „precise” abundă în concepția sectelor advente și iehoviste, fiind legate de cifre care s-au adăugat, rând pe rând, în curgerea timpului de sfârșit de mileniu doi, lăsând în urmă speranțe înșelate, dar și minți naive care continuă să creadă în „veniri” și în „Mileniu”. Astfel, calculatorii împătimiți ai adventului au vehiculat „date” ale începutului de mileniu până în zilele noastre: anii 1914, 1918, 1925 și alții, până în anul 2000 – anul mileniului celui „adevărat”¹⁰. Toate aceste calcule sunt produse ale unei imaginații abundente și necontrolate, iar textele biblice pe care încearcă să le aducă în sprijin sunt rupte de contextul lor unitar, folosite în mod arbitrar și interpretate fantezist, fără nici o justificare logică.

S-a spus, pe bună dreptate, că „toți mileniștii sunt urmașii saducheilor, în sensul că nu cred în învierea morților (Marcu 12, 18), de aceea serbează sâmbăta, nesocotind învierea lui Hristos, actul suprem al dumnezeirii Sale. De asemenea, exclud existența raiului și a iadului, socotindu-se «aleși» ai mileniului. În sfârșit, aceștia nu cred în existența sufletului: aici este «secretul» rătăcirii advente. Prin mileniu își satisfac credulitatea și fantezia. De fapt, mileniștii nu mai pot fi numiți creștini, ci doar adepți ai unor texte biblice din care și-au creat o doctrină”¹¹.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 378-380.

¹¹ *Ibidem*, p. 381.

II. Învățătura ortodoxă și explicarea textelor „controversate”

Așa cum se știe, religia creștină, cu tot tezaurul ei doctrinar, liturgic și moral, se întemeiază pe actul învierii Domnului nostru Iisus Hristos, adevăr clar afirmat de Sfântul Apostol Pavel (I Cor. 15, 14). Învățătura despre Parusie (a doua venire a Domnului întru slavă) și despre învierea morților este indisolubil legată de Înviere, „căci Hristos a înviat din morți, fiind începutură a învierii celor adormiți” (I Cor. 15, 20). Prin urmare, scopul învierii Domnului nu a fost altul decât acela de a deschide calea învierii noastre, a restaurării omului și a lumii întregi (Apoc. 21, 21).

Caracterul unitar al Sfintei Scripturi, datorat inspirației divine (II Tim. 3,16), face ca interpretarea ei să nu se poată realiza decât urmând regula exegetică a contextului (apropiat și îndepărtat), fapt care nu poate să ducă decât la concluzia Părinților de la primele două Sinoade Ecumenice, unde a fost alcătuit *Simbolul de credință* sau *Crezul*. Coloana vertebrală a Sfintei Scripturi o reprezintă *Crezul*, iar lipsa lui în abordarea exegetică a cuvântului sfânt nu poate duce decât la interpretări sectare.

Faptul că unii așa-ziși creștini din sânul Mișcării advente afirmă că scrierile proorocului Daniel și Apocalipsa Apostolului Ioan ar fi cele mai importante cărți din Sfânta Scriptură și că „dacă aceste cărți vor fi mai bine înțelese, credincioșii vor avea o experiență religioasă cu totul nouă”¹² nu ne surprinde, deoarece cunoaștem originile străine de duh creștin ale acestei mișcări. Dar, oare, avem noi dreptul și putința de a afirma că Apocalipsa este mai importantă decât cele patru Evanghelii și celelalte cărți ale Noului Testament? Putem, oare, să neglijăm întruparea lui Hristos, viața Sa pământească, învățăturile, minunile, patimile, moartea și învierea, înălțarea la cer și pogorârea Duhului Sfânt cu întemeierea Bisericii, ca să acordăm toată atenția vedeniilor din Apocalipsă? Oare imnul iubirii pe care ni-l prezintă Sfântul Apostol Pavel (I Cor. 13) are mai puțină importanță decât proorociile lui Daniel și Apocalipsa Sfântului Ioan? Oare porunca cea mai mare a dragostei pe care ne-a dat-o Hristos (In 13, 15), înțărîtă cu iubirea Sa dusă până la jertfa supremă, poate fi mai puțin

¹² Uriah Smith, *Explicația Apocalipsului*, Editura Păstorul adevărului, București, 1990, p. 7.

importantă decât „studierea” în amănunt a celor două cărți? Dar „Hristos este Marea Realitate a existenței, în timp ce scrierile lui Daniel și Apocalipsa sunt proorocii venite de la Marea Realitate Hristos”¹³ și nu pot fi interpretate decât numai ținând cont de contextul general al învățăturii Sale mântuitoare pe care a lăsat-o Bisericii (Mt. 16, 18).

1) Biserica – începutul reînnoirii Împărăției lui Dumnezeu pe pământ

Mântuitorul Hristos și-a început activitatea mesianică propovăduind Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu (Mt. 4, 17; Mc. 1, 14), așa cum de altfel și Înaintemergătorul Său, Sfântul Ioan Botezătorul, vestea că „s-a apropiat împărăția cerurilor” (Mt. 3, 2). Și într-adevăr, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, prin faptele Sale mântuitoare, prin jertfa și învierea Sa se pune început și temelie Împărăției lui Dumnezeu¹⁴. În acest sens, Însuși Mântuitorul spune: „Legea și proorocii au fost până la Ioan; de atunci împărăția lui Dumnezeu se binevestește și fiecare se silește spre ea” (Lc. 16, 16). Faptul că Mântuitorul a săvârșit atâtea vindecări, din dragoste pentru om, este o dovadă clară a prezenței Împărăției lui Dumnezeu, care își are originea în El: „Dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată, a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu” (Mt. 12, 28).

După învățătura noastră de credință, între cele trei slujiri ale Mântuitorului Hristos (misiunea profetică, slujirea arhierescă și demnitatea împărătească) demnitatea de Împărat suprem iese în evidență, mai ales prin pogorârea la iad pentru a-i sfărâma „porțile” (I Pt. 3, 18-20), prin învierea Sa din morți, prin înălțarea la cer și șederea de-a dreapta Tatălui. Prin învierea Sa, prin care au fost învinse păcatul, stricăciunea și moartea, Iisus Hristos ni Se descoperă în mod deplin ca împărat și întemeietor al Împărăției lui Dumnezeu. În acest sens, spune Sfântul Apostol Petru în ziua pogorârii Duhului Sfânt, „Dumnezeu a înviat pe Acest Iisus [...] și L-a făcut Domn și Hristos” (Fapte 2, 32-36)¹⁵.

¹³ Pr. Victor Moise, *Pentru credința strămoșească*, vol. I, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, 1991, p. 35.

¹⁴ Pr. prof. dr. Constantin Galeriu, *Netemeinicia milenarismului*, în „Ortodoxia”, anul XXXVI (1984), nr. 1, p. 61.

¹⁵ *Ibidem*, p. 62.

Dar Mântuitorul Hristos, ca Domn și Împărat, nu împărătește în felul în care împărătesc regii, împărății și conducătorii acestei lumi. De fapt, El Însuși a spus lui Pilat: „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta” (In 18, 36). Împărăția adusă de Hristos trebuie văzută în sens spiritual, ca având caracter duhovnicesc, de slujire și dăruire din iubire pentru toți cei din jur (Mt. 20, 28). Înțelegând-o în acest sens, cu caracter interior și duhovnicesc, Sfântul Apostol Pavel spune că „Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt” (Rom. 14, 17). Mântuitorul Însuși, fiind întrebat de farisei când va veni Împărăția lui Dumnezeu, le-a răspuns: „Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut. Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru” (Lc. 17, 20-21).

În Noul Testament, „Împărăția” mai este reprezentată printr-o „masă” (Mt. 8, 11), printr-un „ospăț” de nuntă (Mt. 12,2-14) sau „cină” (Lc. 14,16-24), toate acestea, desigur, având un sens profund spiritual, reprezentând însăși ființa Bisericii ca „Trup al lui Hristos” (Efes. 5,22), organismul viu în care fiii „Împărăției” se împărtășesc de Hristos prin Duhul Sfânt¹⁶.

Dar ce altceva poate fi Împărăția lui Dumnezeu, dacă nu însăși Biserica, întemeiată de Mântuitorul Hristos pe cruce și actualizată în chip văzut la pogorârea Duhului Sfânt în ziua Cincizecimii! Biserica posedă „cheile împărăției cerurilor” (Mt. 16, 19), adică învățătura evanghelică și Sfintele Taine prin care credincioșii se unesc cu Hristos în Împărăția lui Dumnezeu.

Știm că nimeni nu poate să facă parte din Trupul tainic al lui Hristos (Biserica) decât numai prin Taina Sfântului Botez: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu” (In 3, 5). Botezul este, așadar, „ușa tainelor împărăției”, ușă care este Hristos Însuși (In 10, 9). Dar Botezul, după cum arată Sfântul Apostol Pavel, înseamnă îngroparea cu Hristos a omului cel vechi al păcatului și învierea împreună cu El în Împărăția lui Dumnezeu (Rom. 6, 3-4). Așadar, Botezul este înnoirea, învierea spirituală din moartea păcatului, ca arvună a celei de-a doua învieri, cu trupul, la sfârșitul veacurilor. Tot așa trebuie să interpretăm și textul din Evanghelia după In 5, 24-29 unde, pe de o parte, se spune că „vine ceasul și acum este (în acest veac), când morții (păcătoșii) vor

¹⁶ *Ibidem*, p. 63.

auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei care vor auzi vor învia (înviere spirituală), iar pe de altă parte, se vorbește despre învierea trupurilor, la sfârșitul chipului actual al lumii, când va avea loc Judecata universală. „Între aceste două evenimente: nașterea Bisericii și Judecata obștească, crește, se răspândește și se desăvârșește Împărăția lui Dumnezeu și mântuirea celor ce cred în Hristos, prin harul și lucrarea Bisericii”¹⁷.

Împărăția lui Dumnezeu – Biserica pe care a întemeiat-o Mântuitorul Hristos – este de ordin spiritual, de origine divină, dar are și aspect social, ca o comunitate organizată ierarhic, în care se descoperă „tainele împărăției lui Dumnezeu” (Mc. 4, 11). Împărăția lui Dumnezeu se identifică astfel cu Biserica în lucrarea ei prezentă și actuală, ca și în faza ei desăvârșită în eshatologie: căci se vorbește deopotrivă și de „Împărăția cerească”, și de „Biserica cerească” a celor „întâi născuți înscrși în ceruri (...) și de duhurile dreptilor celor desăvârșiți” (Evr. 12, 23)¹⁸.

În Sfânta Scriptură, atât Împărăția, cât și Biserica, apar ca o stăpânire a lui Dumnezeu în sufletele credincioșilor și peste obștea cerească, opusă stăpânirii diavolului peste sufletele robite lui și peste „împărățiile lumii” (Mt. 4, 8-9). Venirea lui Hristos a avut rolul de a strica lucrurile aceluia vrăjmaș al mântuirii oamenilor (In 3, 8), de a-l surpa și a-i lua stăpânirea (Evr. 2, 14-15), pentru a-l judeca și a-l arunca în afară (In 12, 31; Efes. 2, 2; Colos. 2, 15).

Biserica – Împărăția lui Dumnezeu – este una singură, dar activitatea ei se desfășoară pe două planuri: pământesc și ceresc. Primul plan, cel pământesc, actual, se desfășoară între cele două venituri ale lui Hristos, începând de la întruparea Sa și până la Parusie, iar al doilea plan, cel eshatologic, va începe după acest moment final, constituind „Împărăția cea fără de sfârșit a lumii și a slavei”, cu „ceruri noi și pământ nou, în care locuiește dreptatea” (II Pt. 3, 13)¹⁹.

În Apocalipsă sunt menționate două feluri de împărății: „Împărăția lui Hristos” (Apoc. 1, 9), în care vor împărăți cu El mii de ani cei care au parte de „învierea cea dintâi” (spirituală, prin Botez) (Apoc. 20,

¹⁷ Pr. dr. Ioan Mircea, „A doua venire a Domnului (Parusia)”, în vol. *Îndrumări misionare*, EIBMBOR, București, 1986, p. 933.

¹⁸ Idem, *Împărăția lui Hristos de mii de ani. Studiu exegetic al textului din Apocalipsă 20, 1-15*, în „Ortodoxia”, anul XXXVI (1984), nr. 1, p. 29.

¹⁹ *Ibidem*, p. 30.

4-6), deoarece „acum s-a făcut mântuirea și puterea și împărăția Dumnezeului nostru și stăpânirea Hristosului Său, că aruncat a fost (diavolul) pârâșul fraților noștri, cel ce îi pâra pe ei înaintea Dumnezeului nostru, ziua și noaptea” (Apoc. 12, 10). Dar tot în această carte se vorbește și de „împărăția fiarei”, căreia diavolul i-a dat stăpânirea (Apoc. 13, 4), sau „împărăția întunericului și a morții veșnice”, care-i va duce pe toți, și pe împărații care i-au dat fiarei împărăția lor, în iezerul cel de foc (Apoc. 17, 18; 19, 20). Dar fiara va fi biruită de Hristos-Mielul Care va lua împărăția, El fiind numit apoi „Împăratul neamurilor” (Apoc. 15, 3); „Domnul domnilor” și „Împăratul împăraților” (Apoc. 17, 14; 19, 16)²⁰.

Toate cele spuse până aici în legătură cu Împărăția lui Dumnezeu, identificată cu Biserica, și despre Parusia Domnului sunt cuprinse sintetic, dar într-o formă alegorică și simbolică, în Apocalipsă, carte care, după cum se știe, are un caracter aparte și un conținut cu sensuri ascunse în simboluri, a căror interpretare forțată și incompetentă i-a dus pe unii la rătăcirii dintre cele mai grave.

2) Înțelegerea profeției lui Daniel și a capitoului 20 din Apocalipsă

Daniel, profet al exilului babilonian, este cel mai preferat de către sectele advente dintre proorocii Vechiului Testament. Cartea sa, cuprinzând o parte istorică (cap. 1-6) și una profetică (cap. 7-12), are o valoare deosebită în cuprinsul Sfintei Scripturi, dar, la fel ca Apocalipsa, cuprinde viziuni alegorice cu destinație profetică dificil de interpretat și de înțeles, dacă sunt scoase din contextul general al Revelației divine desăvârșite prin Hristos.

Viziunea despre cele patru fiare care ies din mare și sunt judecate de Cel Vechi de zile simbolizează patru împărății deasupra cărora se va ridica împărăția lui Mesia – Fiul Omului (7, 1-14), dar nicidecum în sensul dorit de mileniști, deoarece nicăieri nu se vorbește aici despre o împărăție pământească de o mie de ani, ci în sens spiritual, ca o „împărăție a cerurilor” care transcende dimensiunile acestei lumi și care începe aici, pe pământ, prin Biserica lui Hristos. De altfel, însăși denumirea „Fiul Omului” atribuită aici lui Mesia are în vedere cele două firi (dumnezeiască și omenească) unite în persoana lui

²⁰ *Ibidem*, p. 31.

Hristos, după cum și Biserica are o dimensiune cerească (Biserica triumfătoare) și una pământeană (Biserica luptătoare)²¹.

Viziunea despre un berbec învins de un țap care vine dinspre Apus (din cornul căruia cresc alte patru coarne, dintre care unul se luptă împotriva lui Dumnezeu și atacă Țara Sfântă), nu se poate referi în nici un chip la episcopul Romei pe care adventiștii îl consideră „antihrist”, ci are în vedere cele patru regate ale Diadohilor și pe persecutorul cel nelegiuit Antioh Epifanes, tipul lui antihrist (cap. 8).

Viziunea despre îngerul Gavriil, care i-a vestit proorocului despre cele șaptezeci de săptămâni de ani care vor trece de la rezidirea Ierusalimului până la venirea lui Mesia (cap. 9), este una dintre profețiile cele mai importante ale cărții lui Daniel, deoarece arată cu foarte mică aproximație timpul în care avea să vină Mântuitorul lumii²².

Ultimele două capitole cuprind viziunea despre apariția unui înger pe malurile Tigrului, viziunea în care îi este descoperită profetului epoca Ptolomeilor și Seleucizilor, până la moartea lui Antioh al IV-lea Epifanes. Prigoana din partea acestora va fi mare, dar poporul ales se afla sub protecția Arhanghelului Mihail. În final, este profetită învierea generală a morților și Judecata universală care va urma imediat: „[...] se vor scula, unii la viață veșnică, iar alții spre ocară și rușine veșnică” (12, 2).

²¹ Pr. prof. dr. Nicolae Neaga, *Profetul Daniel despre Hristos*, Sibiu, 1933, pp. 3-8.

²² Timpul venirii lui Mesia a fost precizat prin proorocul Daniel, căruia i s-a spus: „Să știi și să înțelegi că de la ieșirea poruncii pentru zidirea din nou a Ierusalimului și până la Cel Uns – Cel Vestit – sunt 7 săptămâni și 62 de săptămâni” (Dan. 9, 25-26), deci în total 69 de săptămâni. Întrucât profețiile lui Daniel întrebuințează, în alte locuri, expresia „săptămâni de ani”, s-a aplicat și aici. În acest caz – $69 \times 7 = 483$ – rezultă deci 483 de ani. Porunca hotărâtoare pentru rezidirea Templului din Ierusalim a fost dată de Darius, regele perșilor, în al doilea an al domniei sale (I Ezdra 4, 24). Sfântul Chiril al Ierusalimului, în secolul al cincilea, dovedește exactitatea profeției lui Daniel cu ajutorul olimpiadelor grecești, care se țineau o dată la patru ani. Anul al doilea al domniei lui Darius corespunde cu primul an al olimpiadei a 65-a a grecilor. Regele Irod, în timpul căruia s-a născut Hristos, a domnit până în al patrulea an al olimpiadei 186. Între cele două olimpiade (186-65) au avut loc 121 olimpiade, fiecare olimpiadă reprezentând un interval de patru ani, rezultă 484 de ani ($121 \times 4 = 484$). Scăzând un an din olimpiada a 65-a, întrucât porunca de zidire a Templului s-a dat în anul al doilea al domniei lui Darius (Agheu 1, 15), rezultă 483 de ani, ceea ce corespunde profeției lui Daniel privitor la nașterea lui Hristos. (Pr. Boris Răduleanu, *Semnificația marilor sărbători creștine*, vol. I, Editura Clusium, București, 1993, p. 93.)

Cu privire la concepția mesianică, trebuie spus că profețiile lui Daniel se deosebesc de ale celorlalți profeti tocmai prin dimensiunea lor universală. Dacă la ceilalți profeti, împărăția mesianică e considerată o continuare a celei davidice, la Daniel este pusă în legătură cu marile împărății ale lumii, având un caracter spiritual și universal (9, 25-27).

Eshatologia cărții proorocului Daniel arată diferite faze succesive ale vremurilor din urmă, care la alți prooroci apar în relatări sporadice și risipite, iar aceasta evidențiază o dată în plus valoarea doctrinară a cărții, dar și dezvoltarea conștiinței mesianice a poporului evreu. Astfel, profetul vorbește despre încercările și suferințele poporului biblic (8, 24-25; 9, 26-27), despre Judecata universală a popoarelor, îndeplinită de către Dumnezeu Însuși (7, 10-11), despre condamnarea celor răi (12, 2); despre desființarea răului și a păcatului (9, 24) și despre inaugurarea împărăției lui Mesia-Hristos (2, 44; 7, 27).

Învierea morților va premerge împărăției mesianice, astfel încât nu poate fi vorba aici de o împărăție milenară intermediară, dar există, în schimb, o concordanță perfectă cu Evangheliile, căci toți se vor ridica din țărână, unii pentru viața veșnică, iar alții pentru pedeapsa veșnică (Mt. 25, 4; In 5, 29). Aceasta se va petrece deodată și nu prin intercalarea unui interval de o mie de ani între a doua Venire și Judecata universală²³, așa cum încearcă să susțină Mișcarea adventă, care dă o interpretare tendențioasă atât cărții lui Daniel, cât și Apocalipsei, scoțându-le din contextul general al Sfintei Scripturi.

Apocalipsa – ultima carte a Noului Testament – este „Descoperirea lui Iisus Hristos pe care i-a dat-o Dumnezeu robului Său Ioan Apostolul, pentru ca acesta să arate robilor Săi (creștinilor) cele ce trebuie să se petreacă în curând” (Apoc. 1, 1) în lume. Apocalipsa cuprinde însă o descoperire parțială a învățăturii Mântuitorului, pe care a lăsat-o Apostolilor și Bisericii, îndeosebi cea despre viitorul și persecuțiile Bisericii, dar și despre biruința ei finală, prin Căpetenia sa, Mielul lui Dumnezeu²⁴.

Apocalipsa privește deci viitorul Bisericii, cu prigoanele și biruința ei peste veacuri și milenii, până la sfârșitul acestei lumi. Ea

²³ N. Neaga, *op. cit.*, pp. 10-30.

²⁴ Pr. dr. Ioan Mircea, *Apocalipsa. Introducere, note și comentariu*, Editura Hârisma, București, 1995, p. 9.

descrie succint și în imagini simbolice judecățile lui Dumnezeu asupra omenirii, în decursul istoriei, până la Judecata finală, după a doua Venire a Domnului. Apocalipsa cuprinde și fapte istorice (cap. 2-3), dar cea mai mare parte a ei are un cuprins profetic, privind trecutul, prezentul și, mai ales, viitorul Bisericii în lume.

Fiind o scriere eminentamente profetică, ea nu poate fi tâlcuită decât de Biserică, prin teologii ei cu deosebită pregătire și numai ținând seama de toate regulile de interpretare sau de exegeză ale Bisericii și ale Sfinților Părinți. Oricine se încumetă să o interpreteze literal și încearcă să-i găsească închipuite corespondențe în realitate – așa cum fac sectele advente – „falsifică învățătura acestei scrieri, defăimează adevărul sfânt și își pierde nu numai mântuirea lui – dacă crede în ea, ci și pe a altora, pe care îi smintește prin asemenea explicări greșite”²⁵.

Trebuie să avem în vedere faptul că Apocalipsa, fiind scrisă în vremea prigoanelor romane, este plină de simboluri, metafore, alegorii, viziuni profetice și numere simbolice greu de identificat și de aceea nu trebuie interpretată literal. În ea nu este întotdeauna o succesiune firească a evenimentelor, ci unele se arată în prezent, altele în viitor sau în trecut, cu sens de prezent, folosind „antihronia”.

Primele trei capitole înfățișează Biserica în prezent, când se afla în plină activitate, dar era prigonită – adică timpul în care Sfântul Ioan Apostolul scrie Apocalipsa (anii 94-96), iar aceasta reiese din cele șapte scurte epistole scrise celor șapte biserici din Asia Mică (cap. 2-3). În capitolele 4-19 sunt descrise diferite viziuni și pedepse peste veacuri, dar și lupta Bisericii cu forțele întunericului acestei lumi, iar capitolul 20 prezintă ultimul efort în lupta cea mare de nimicire a Bisericii, din care va ieși biruitoare la sfârșit, când se va încheia și crugul veacului cu evenimentele eshatologice de la Parusie. Capitolele 20-22 înfățișează începutul împărăției cerești și a lumii noi în veșnicie, după învierea generală a morților și Judecata universală²⁶.

Capitolul 20 din Apocalipsă este textul cel mai important pentru cei ce susțin concepția milenistă, care falsifică învățătura creștină despre învierea morților și despre eshatologie în general, deoarece

²⁵ *Ibidem*, pp. 10-11; H.M. Féret, *L'Apocalypse de Saint Jean. Vision chrétienne de l'histoire*, Paris, 1943, p. 266.

²⁶ I. Mircea, *Împărăția lui Hristos de mii de ani...*, p. 31; Dr. Vasile Gheorghiu, *Împărăția de „mii de ani” și lupta cea mai de pe urmă (Apocalipsa lui Ioan 20, 1-10)*, Cernăuți, 1928, pp. 10-20.

interpretează literal, iar nu simbolic, expresia „o mie de ani” (20, 4), cu toate că originalul grecesc vorbește clar de „mii de ani” (*χίλια έτη*) care vor trece de la întemeierea Bisericii până la Parusie.

De fapt, acest capitol reprezintă o repetare a celor amintite în capitolul precedent (19), a luptei finale, a balaurului și aliașilor lui (fiara, proorocul mincinos și împărații pământului cu oștirile lor), primii fiind aruncați în focul spiritual veșnic, iar ceilalți uciși (19, 20-21). În același timp, capitolul 20 arată încheierea veacului final, la a doua Venire a Domnului ca Împărat și Judecător, când va judeca viii și morții, după care va urma transformarea acestei lumi și viața veșnică. Înainte de acest sfârșit, se amintește iar cum balaurul, care a fost legat pe „mii de ani”, va fi dezlegat „câtăva vreme”, la sfârșitul acestor veacuri, provocând astfel războiul final împotriva Bisericii. Așadar, este profetizat aici un timp îndelungat de pace a Bisericii – Împărăția lui Dumnezeu, care, după o ultimă mare învolburare și prigoană, va birui în final, prin Hristos, Căpetenia ei²⁷.

Primele zece versete ale capitolului 20 constituie o concluzie și o recapitulare a celor arătate în capitolele anterioare. Apostolul a văzut „un înger pogorându-se din cer, având cheia adâncului și un lanț mare în mâna lui” (v. 1). Sfântul Ioan descrie faptele așa cum i-au apărut în viziunea lui: unele ca prezente, altele ca în trecut, iar altele în viitor, fără o succesiune istorică riguroasă. Deși el nu precizează cine este acest „înger”, din textul citat, dar mai ales din analizarea contextului său reiese că Cel care are „cheia adâncului” în mâna Sa nu poate fi un înger de rând, căci un înger de rând nu poate dispune de putere suverană peste „adânc” și peste toți cei ce locuiesc acolo. „Abisul – spune exegetul Vasile Gheorghiu – este locuința diavolilor, întunericul cel mai din afară”. A avea „cheia adâncului” înseamnă, așadar, a avea puterea suverană peste toată împărăția diavolilor, dacă luăm în considerare faptul că cei vechi își închiuiau „abisul” ca o crăpătură fără fund în adâncimile pământului, plină de miros rău și de pucioasă, de fum și de foc nestins²⁸. Dacă acesta ar fi fost un simplu înger, Apostolul ar fi precizat că „i s-a dat”, așa cum spune în altă parte că „i s-a dat cheia fântânii adâncului” unui înger (9, 1; 9, 13-14) sau „duceți-vă și vărsați pe pământ cele șapte cupe ale mâniei lui Dumnezeu” (16, 1). Dar „dacă El are cheia și

²⁷ I. Mircea, *Apocalipsa...*, p. 25.

²⁸ V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 14.

nu I se dă, înseamnă că această Persoană ce-i apare ca un înger nu este altul decât Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos – Mielul, Care are și cheile morții și ale iadului²⁹.

Mântuitorul Hristos a învins puterea diavolului încă de la ispășirea Sa de după Botez, apoi prin minunile Sale, iar definitiv, prin patimile, învierea și proslăvirea Lui prin înălțarea la cer. De atunci a început „legarea” satanei de care vorbește aici Apostolul. Atunci, la patimile Lui, cel ce părea că este puternic a fost legat de Cel mai puternic decât el, Care S-a arătat biruitor asupra morții și a iadului, ne-a răscumpărat de sub stăpânirea lui, osândind balaurul și aruncându-l în abis (iad)³⁰. Superior îngerilor este doar Mântuitorul, iar aceasta o confirmă pe deplin Apostolul vizionar, căruia Însuși Mântuitorul i-a spus că El este Acela care are „cheile morții și ale iadului” (1, 18). Or, a avea „cheile abisului” este același lucru cu a avea „cheile morții și ale iadului” (Evr. 2, 14). Că „Îngerul” menționat aici nu poate fi altul decât Mântuitorul reiese și din cartea proorocului Isaia, care Îl numește pe Domnul Hristos: „Înger de mare sfat, sftnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie” (Is. 9, 5). Lanțul mare despre care vorbește Apostolul în acest verset are menirea de a fixa momentul surpării iadului și al întemeierii în chip văzut a Împărăției lui Dumnezeu – Biserica. „Viziunea” sa ne transpune, așadar, în momentul când Domnul, imediat după moartea pe cruce, S-a pogorât cu sufletul la iad, slobozindu-i pe cei robiți acolo (1 Pt. 3, 18-19)³¹.

În continuare, versetele 2 și 3 ne înfățișează activitatea pașnică a Bisericii după înfrângerea diavolului. „Și a prins pe balaur, șarpele cel vechi, care este diavolul și satana, și l-a legat pe mii de ani (*χίλια έτη*). Și l-a aruncat în adânc și l-a închis și a pecetluit deasupra lui, ca să nu mai amăgească neamurile, până când se vor sfârși miile de ani (*τά χίλια έτη*). După aceea, trebuie să fie dezlegat câtăva vreme (*μικρόν χρόνον*).”

Înlănțuirea puterii satanice se face pe un timp, care în descoperirea Sfântului Ioan este exprimat prin numărul simbolic și nedeterminat „mii de ani”. Trebuie să mai menționăm că expresiile „l-a prins”, „l-a legat”, „l-a aruncat în adânc”, „l-a închis” și „l-a pecetluit” exprimă

²⁹ I. Mircea, *Împărăția lui Hristos de mii de ani...*, p. 34.

³⁰ Idem, *Apocalipsa...*, p. 336.

³¹ V. Gheorghiu, *op. cit.*, pp. 15-16.

acțiuni simbolice, deoarece însuși balaurul (diavolul) este o ființă spirituală. Diavolul este puternic numai în raport cu puterile omului, pe care le poate ispiti sau amăgi. El are însă putere mărginită chiar și asupra noastră, deoarece Hristos „l-a legat”, limitându-i strict puterea de acțiune³².

În Apocalipsă îndeosebi, Sfântul Ioan Evanghelistul vorbește despre balaur (*δράκων*) (12, 3; 13, 2-4; 16, 13), spunându-ne că el este „șarpele cel vechi”, adică acel înger rău de la începutul istoriei omenirii care, luând chip de șarpe, a sedus prima pereche de oameni (Fc. 3, 1). De atunci înainte, acest înger rău s-a dovedit în tot cursul istoriei omenirii ca diavol, adică calomniatorul omenirii înaintea lui Dumnezeu și totodată ca acela care este cel mai înverșunat dușman al ei.

Etimologic, „diavol” vine de la verbul grecesc *διαβάλλω* (a calomnia), al cărui corespondent la evrei era שָׂטָן, *σατανάς* (satană, dușman, vrăjmaș). Apostolul l-a numit mai întâi „balaur” (*δράκων*), pentru că în această monstruoasă înfățișare a văzut-o în viziune. Acest balaur întruchipează toată puterea diavolească. El nu s-a sfiit să-L ispitească chiar și pe Mântuitorul, însă diavolul a servit, fără voie, chiar interesele Domnului în vederea mântuirii neamului omenesc. Pentru a-i limita răutatea doar până la granița libertății umane, Mântuitorul Hristos l-a „prins” pe satana și „l-a legat” cu lanțuri pentru „mii de ani” (*χίλια ἔτη*), expresie care nu trebuie înțeleasă ca termen fix, ci până „cătore sfârșitul lor”, căci în cadrul „miilor de ani” intră și puținul timp când el va fi dezlegat și lăsat liber³³.

Expresia care a stat la baza ereziei hiliaste, dar care este folosită ca cel mai puternic „argument” și de adepții sectelor mileniste de astăzi, este **τά χίλια ἔτη** sau, fără articol, **χίλια ἔτη**, întâlnită de șase ori în toată pericopa și numai în acest capitol (20, 2-7). Înțelesul expresiei, atât cu articol, cât și fără articol, trebuie să fie același: „miile (respectiv mii) de ani”. Numeralul este folosit aici la forma de plural: *χίλιοι, -αι, -α* (mii), forma de singular pentru „mie” sau „o mie” fiind *χίλις, -άδος*³⁴.

Motivul pentru care unele ediții românești mai vechi ale Sfintei Scripturi folosesc această expresie la singular (și cu precădere *Biblia*

³² C. Galeriu, *art. cit.*, p. 64.

³³ V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 17.

³⁴ I. Mircea, *Împărăția lui Hristos de mii de ani ...*, p. 36.

britannică!?) se datorează faptului că traducerea latină „Vulgata”, folosită de traducătorii români, a redat expresia prin „mille”, care este un numeral invariabil, același la singular și la plural. După „Vulgata”, expresia aceasta a trecut și în traducerile franceză și italiană, sub aceeași formă, greșit tradusă prin „mie” sau „o mie”, de unde și interpretarea eronată pe care o dau mileniștii. Ceea ce indică însă cert singularul sau pluralul este articolul, substantivul însoțitor sau un alt numeral³⁵.

Comentatorii care nu înțeleg prin „Înțelgerul”, care l-a legat pe satana, pe Însuși Mântuitorul Iisus Hristos, ci un înger ca toți ceilalți pe care i-a mai văzut Sfântul Ioan, și nu se întrebă cum se face că acest înger dispune de o așa mare putere de a-l lega pe diavolul au crezut că episodul acesta ar indica o nouă fază de dezvoltare în istoria bisericească, ce va urma abia după căderea cetății desfrânate a Babilonului, despre care se vorbește în capitolele anterioare. Faza aceasta de dezvoltare a Bisericii ar reprezenta-o „Mileniul”, care se va instaura ca o împărăție pământească, dar toate aceste idei eretice contrazic învățătura creștină în ansamblul ei.

³⁵ Cu toate că pentru numărul „o mie” cuvântul grecesc este χιλιάς, -άδος, iar χίλια (neutru de la χίτοι, -αι, -α) este folosit numai la forma de plural, dicționarele arată și unele cazuri rare în care autorii clasici au folosit această formă de plural cu sens de singular, dar însoțit de un substantiv la singular. De exemplu: ἵππος χίλια (o mie de cai sau un corp de cavalerie). Tot așa trebuie să se spună: χίλια ἔτος pentru „o mie de ani”, sau cu articolul la singular: τό χίλια, cum arată și Areta al Cezareei. De asemenea, tot pentru redarea sensului de singular, poate fi folosit cu un alt numeral: ἐν χίλια = o mie (de la εἷς, μία, ἐν) χίλια fiind neutru. Așadar, ca să se traducă numeralul χίλια prin singular, trebuia să fie: sau ἐν χίλια, respectiv τό χίλια ἔτος (o mie de ani), sau χιλιάς, -άδος (o mie). Dacă latinescul „mille”, fiind invariabil la singular și la plural, produce confuzie, grecescul „χίλια”, așa cum se află în textul original, nu poate fi tradus decât numai cu formă de plural. De altfel, regula aceasta și excepția ei o arată atât de precis dicționarele: *grec-francez al lui Bailly* (χίλιας δραχμας = o mie de drahme), cât și al lui *Alexandre*, care folosește pentru plural exemplul: χίλια ἔτη = mii de ani, iar pentru singular: ἵππος χίλια = o mie de cai sau un corp de cavalerie. Putem trage concluzia, așadar, cu toată certitudinea, că expresia „τά χίλια ἔτη” nu poate fi tradusă decât prin „miile de ani” (fără articol „mii de ani”), adică indicând un timp nedeterminat. Încercarea unor exegeți, dar mai ales a unor talmăcitori ocazionali ai Bibliei de a o traduce cu tot dinadinsul la singular s-a dovedit a fi forțată, tendențioasă, neștiințifică, sofistică și incorectă. Idem, *Împărăția lui Hristos de o mie de ani, sau de mii de ani?*, în „Ortodoxia”, anul XXXVIII (1986), nr. 3, pp. 49-57.

Sfânta Scriptură vorbește clar de o singură înviere a tuturor morților – drepti și păcătoși – deodată, când va avea loc și Judecata universală, fără nici o altă „împărăție” între ele, afară de aceea întemeiată de Hristos Însuși prin Jertfa Sa pe cruce, Biserica, a cărei ființă se prelungește în eternitate. Din primele versete ale acestui capitol se desprinde clar că: 1. Îngerul care are cheia adâncului este Însuși Mântuitorul Iisus Hristos; 2. El singur a dobândit puterea de a-l lega pe diavol atunci când se afla cu trupul în mormânt, dar cu sufletul S-a pogorât la iad și a zdrobit puterea morții, adică pe diavolul; 3. Stăvilirea activității dezastruoase a diavolului în lume va dăinui „mii de ani”, adică o vreme îndelungată, a cărei durată o știe numai Dumnezeu³⁶.

Înțelesul că satana „trebuie să fie dezlegat câtăva vreme”, către sfârșitul miilor de ani, este arătat de comentatorii greci Andrei și Areta al Cezareii, care identifică acest timp puțin, „câtăva vreme”, cu venirea lui Antihrist, care s-a redus la o durată mică tocmai pentru vehemența sa nimicitoare care va fi greu de suportat de cei care vor rămâne credincioși lui Dumnezeu³⁷. Câtă vreme diavolul este legat, nu mai poate lupta împotriva Bisericii în mod direct, dar va lucra indirect și mijlocit prin oamenii pe care îi inspiră și le aprinde toate poftele și gândurile spre a activa după planul lui. Biserica a luptat și luptă deopotrivă cu ignoranța și răutatea multora, cu concepțiile și practicile oculte, cum sunt: vrăjitoria, spiritismul, magia neagră, teozofia și sectele care constituie o altă față și latură a activității satanice (Mt. 24, 5, 24; Fp. 13, 10; I Tim. 4, 1-7; II Tes. 2, 2-11; I Pt. 5, 8-10 etc.). Cât privește scurta perioadă în care va fi slobozit satana, unii comentatori o identifică cu cei trei ani și jumătate ai lui Antihrist sau cu cele 1260 de zile, dar acest timp nu-l știe nimeni, decât numai Dumnezeu.

În continuare, la versetul 4 se prezintă judecata particulară a sufletelor, după moartea trupească: „Și am văzut tronuri și celor ce ședeau pe ele li s-a dat să facă judecată. Și am văzut sufletele celor tăiați pentru mărturia lui Iisus și pentru cuvântul lui Dumnezeu, care nu s-au închinat fiarei, nici chipului ei, și nu au primit semnul ei pe fruntea și pe mâna lor. Și ei au înviat și au împărățit cu Hristos mii de ani”.

³⁶ V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 19.

³⁷ I. Mircea, *Împărăția lui Hristos de mii de ani ...*, p. 36.

În acest verset apare, așadar, ideea unei judecăți, care nu poate fi cea generală, ci numai judecata particulară a sufletului. Cei ce înfăptuiesc această judecată nu au puterea aceasta de la ei înșiși, ci li s-a dat de către Dumnezeu Tatăl, Care o dă și Fiului (In 5, 22). Aceștia sunt martirii și sfinții care, după ce au fost judecați, s-au înfățișat cu faptele lor (Apoc. 14, 13) și fiind găsiți vrednici de „cinste, laudă și mărire” (Rom. 1, 7; I Pt. 1, 7; Evr. 2, 7), au fost așezați pe tronuri și „li s-a dat să facă judecata altora” (Apoc. 18, 20; 20, 4; I Cor. 6, 2-3)³⁸.

Dintr-un text anterior cunoaștem că cei care vor judeca lumea sunt sfinții de toate categoriile. Astfel, citim în legătură cu judecata cetății desfrânate a Babilonului: „Veselește-te de ea, cerule, și voi, sfinților, și voi, apostolilor, și voi, proorocilor, pentru că Dumnezeu a pronunțat judecata voastră asupra ei” (Apoc. 18, 20). Cei 144.000 de „asesori” au scris pe frunțile lor numele Mielului și al Tatălui (Apoc. 14, 1), căci sfinții participă activ la judecata lui Dumnezeu³⁹.

Strigătul mucenicilor era și este împotriva celor de pe pământ, aflați încă în viață, care i-au martirizat sau le-au provocat multe suferințe și necazuri pentru credința și viața lor în Hristos. Cum însă aici este vorba de judecata particulară, a sufletului fiecăruia, îndată după ieșirea din trup, înseamnă că judecata este continuă, în istorie, a celor ce mor zilnic. Ei sunt judecați după faptele care merg înaintea lor sau vin împreună cu ei la judecata particulară (I Tim. 5, 24; Apoc. 14, 13), sau după ei, la Judecata generală, când se vor cunoaște și urmările faptelor fiecăruia, bune sau rele, asupra urmașilor (Mt. 25, 31-46).

Deși, după cuvintele Domnului, cei ce cred și trăiesc în Hristos „au viață veșnică și la judecată nu vor veni, ci s-au mutat din moarte la viață” (In 5, 24), chiar și sufletele sfinților nu sunt scutite de judecata particulară, dar faptele lor „vin cu ei” (Apoc. 14, 13), ca o mărturie a vredniciei și a sfințeniei, pe când însă „păcatele unor oameni sunt vădite, mergând înaintea lor la judecată (I Tim. 5, 24). Privit în contextul general al Sfintei Scripturi, acest text arată că sfinții, îndată după moarte, intră în slavă, judecata particulară fiind pentru ei o încoronare, precum Însuși Hristos-Împăratul o spune: „Celui ce biruiește îi voi da să șadă cu Mine pe scaunul Meu (de judecată), precum și

³⁸ *Ibidem*, p. 41.

³⁹ H.M. Féret, *op. cit.*, pp. 244-249.

Eu am biruit și am șezut cu Tatăl pe scaunul Lui” (Apoc. 3, 21). Alta este însă semnificația și urmarea judecării particulare pentru sufletele păcătoșilor nepocăiți, a nelegiuitorilor și prigonitorilor, care sunt deja „moarte” pentru Dumnezeu, ca rupte definitiv de El. Pentru toate aceste astfel de suflete judecata este spre osândă (Matei 7, 22-23), la care dreptii, apostolii, martirii și sfinții, stând pe scaunele de judecată, sunt văzuți de autori ca judecători (Apoc. 6, 10-11)⁴⁰.

În ce privește „fiara” despre care se amintește în acest verset, ea este aceea care s-a ridicat din adânc ca să facă război cu sfinții sau creștinii de pe pământ și să-iucidă. Ca și mai înainte (Apoc. 11, 7; 13, 2-3), fiara indică antihristul, fiind „personificarea cea mai hidoasă a puterii lumești și care, fiindcă e călăuzită de principii rele și dezastuoase pentru omenire, își are obârșia în iad. Figura ei monstruoasă arată perversitatea și răutatea ei deosebit de mare (13, 3). Cel care o inspiră spre toate faptele rele este balaurul, satana cel bătrân”⁴¹.

Dar mai departe (tot în v. 4) se spune că acești sfinți au înviat și au împărățit cu Hristos mii de ani. Cele două verbe: „au înviat” (*ἐζήσαν*) și „au împărățit” (*εβασίλευσαν*) arată continuarea acțiunii, respectiv continuarea vieții și a împărățirii, ceea ce echivalează cu expresia: „au trecut din moarte la viață” (In 5, 24). Este vorba de trecerea din viața aceasta trecătoare, prin moartea trupului, la viața veșnică, împărățind aici și acolo cu Hristos. Trebuie să precizăm că verbul *ζάω* (aorist *ἐζήσαν*) are mai multe sensuri analogice și înseamnă: „a trăi, a fi în viață, a susține viața sa, a învia” (în sens figurat, „a însufleți, a trăi din nou, a prelungi viața”⁴²).

Având în vedere sensurile multiple ale verbului *ζίω* din original, exegetul Vasile Gheorgiu folosește în comentariul său cuvântul „trăiesc” în loc de „au înviat”, după cum și textul francez al *Bibliei de la Ierusalim* redă astfel acest verset: „Ils reprirent vie et régnèrent avec le Christ mille années”, menționând într-o notă că „această înviere a morților este simbolică”⁴³.

⁴⁰ I. Mircea, *Împărăția lui Hristos de mii de ani...*, p. 43.

⁴¹ V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 21.

⁴² I. Mircea, *Împărăția lui Hristos de mii de ani...*, p. 45; Maurice Carrez și Francois Morel, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, traducere din limba franceză de prof. Gheorghe Badea, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999, p. 127.

⁴³ *La Sainte Bible de Jérusalem*, p. 1636, nota b.

Cum ar putea să învieze cu trupul înainte de Parusie cei care au murit pentru Hristos (martirii și sfinții), bine știind că ei au înviat în sens spiritual ca membri ai Bisericii, prin Botez și celelalte Sfinte Taine, astfel încât, pentru ei, moartea nu mai este decât o trecere în celălalt plan de existență, în veșnicie, împreună cu Hristos. Acești sfinți și „prieteni ai Mielului” nu pot să facă abstracție de ceilalți oameni și să învieze cu trupul înainte de a doua Venire a Domnului. Așadar, expresia „ei au înviat” trebuie înțeleasă în sens spiritual, alegoric, această „înviere” nefiind altceva decât continuarea vieții în celălalt plan de existență, până la Parusie, când vor învia deodată trupurile oamenilor, atât ale dreptilor, cât și ale păcătoșilor. Dar sfinții sunt vii și în sens duhovnicesc, pentru că au înviat din moartea spirituală, prin Botez, prin celelalte Sfinte Taine și prin împlinirea poruncilor lui Hristos.

Referitor la expresia *χίλια ἔτη*, care încheie acest verset, trebuie spus că o judecată sănătoasă nu permite traducerea ei la singular și pentru faptul că cei care au suferit pentru Hristos nu au cum să trăiască în ceruri împreună cu El doar o mie de ani, deoarece așa cum nu au pățimit toți deodată, tot așa nu s-au săvârșit din această viață toți deodată. Bine știind că fiecare secol sau epocă a istoriei își are sfinții și martirii ei, ar fi o absurditate să reducem viața spirituală a fiecăruia dintre sfinți (de la moartea fizică, inevitabilă, și până la Parusie) la o mie de ani. Cu traducerea acestei expresii la singular, ar trebui să considerăm câte o mie de ani pentru fiecare sfânt în acest interval de timp, și atunci cum s-ar mai putea justifica existența acestor persoane fericite după terminarea celor o mie de ani ai fiecăruia⁴⁴?

Traducerea acestei expresii la singular și în versetul 5 duce la concluzia că păcătoșii, după moartea fizică, nu ar mai exista, iar aceasta este întru totul pe linia concepției advente, care tăgăduiește nemurirea sufletului. Tradus corect, acest verset se încadrează pe deplin în logica credinței și dezvăluie sensul învierii spirituale: „Iar ceilalți morți nu înviază până ce nu se vor sfârși miile de ani. Aceasta este învierea cea dintâi”.

Ca și în versetul precedent, *ἐζήσαν* redă sensul spiritual al învierii, cum se confirmă prin încheierea acestui verset: „învierea cea dintâi”, iar trecutul este folosit ca prezent istoric. În aceste versete, ca și în altele – precum s-a mai spus – avem o „antichronie”, cum

⁴⁴ V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 22.

numește acest procedeu – „obiceiul Scripturii” – Sfântul Maxim Mărturisitorul⁴⁵.

În versetul 6, Sfântul Apostol Ioan îi fericește pe cei drepti și sfinți, care au avut parte de învierea cea dintâi (In 5, 25), deoarece „peste aceștia moartea cea de a doua nu mai are putere, ci vor fi preoți ai lui Dumnezeu și ai lui Hristos și vor împărăți cu El mii de ani”. Preoția lor – în baza preoției universale pe care o au toți creștinii prin Botez (II Pt. 2, 9) – va consta în faptul că și ei, alături de Mântuitorul, Marele Arhiereu, vor interveni pe lângă Părintele Cel ceresc pentru iertarea păcatelor membrilor Bisericii luptătoare, care au nevoie de rugăciunile și mijlocirile sfinților⁴⁶.

Cele ce se vor întâmpla în scurtul interval de timp de la terminarea „miilor de ani” până la Judecata generală ne este prezentat în versetele 7-10 ale acestui capitol: „Și către sfârșitul miilor de ani, satana va fi dezlegat din închisoarea lui. Și va ieși să amăgească neamurile care sunt în cele patru unghiuri ale pământului, pe Gog și pe Magog, și să le adune la război, iar numărul lor este ca nisipul mării”. Satana nu va ieși singur, ci va fi eliberat din închisoare de trimișii Aceluia (Hristos) care l-a legat⁴⁷. El va fi dezlegat ca să-și facă în voie lucrarea cea din urmă, războiul cumplit împotriva Bisericii și a sfinților. Potrivit caracterului său specific, satana va încerca din nou să seducă omenirea și să o îndepărteze de Dumnezeu. Activitatea sa dezastruoasă va cuprinde toate cele patru laturi ale pământului și toate popoarele. În Apocalipsă, Gog și Magog par să fie reprezentarea unor popoare deosebit de dușmănoase față de Biserica lui Hristos. În care parte a lumii vor locui, noi nu putem ști. Știm doar că va reuși să-i întrunească pe Gog și pe Magog, ca de altfel și pe celelalte popoare ale pământului într-o alianță, pentru a face război contra Bisericii lui Hristos⁴⁸.

Numărul celor care se vor împotrivi Domnului va fi mare, vor fi mulți „ca nisipul mării”, nu se vor mai putea număra: „Și s-au suit pe fața pământului și au înconjurat tabăra sfinților și cetatea cea iubită. Dar s-a pogorât foc din cer și i-a mistuit” (v. 9). Popoarele adunate la război din cele patru unghiuri ale pământului trebuie să fie

⁴⁵ Cf. I. Mircea, *Apocalipsa...*, p. 348.

⁴⁶ V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 24.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 25.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 26.

aceleași neamuri care alcătuiesc armata „fiarei” din 19, 9. Cei care s-au ridicat pe fața a tot pământul sunt satana cu căpeteniile popoarelor care i s-au aliat, ca să nimicească Biserica lui Hristos, Noul Ierusalim. „Cetatea cea iubită” este Biserica universală – o cetate spirituală, atacată de-a lungul veacurilor printr-o luptă spirituală (cea cu ereticii și cu păcatele), luptă care „se va redubla la sfârșitul veacurilor cu o nouă înverșunare”⁴⁹. Dușmanii lui Hristos vor fi însă nimiciti prin pogorârea focului din cer, așa cum arată profeții: Iezechiel (38, 22; 39, 6) și Zaharia (12, 9), dar mai cu seamă Sfântul Apostol Petru (II Pt. 3, 7), care arată că sfârșitul acestei lumi va fi prin foc trimis din cer, care va arde pe toți cei ce au luptat împotriva sfinților.

Pentru satana, pedeapsa va fi mult mai grea: „Și diavolul, care-i amăgise, a fost aruncat în iezerul de foc și de pucioasă, unde este și fiara și proorocul mincinos, și vor fi chinuiți acolo, zi și noapte, în vecii vecilor” (v. 10). Locul cu foc și cu pucioasă reprezintă iadul cu muncile lui, în care se vor chinui spiritele rele și oamenii neleguiți, ca și cum trupul material le-ar arde în foc și respirația li s-ar stinge. Diavolul cu toată ceata sa de îngeri căzuți vor suferi, așadar, o înfrângere totală, fiind aruncați în acest loc și într-o stare de chin, din care nimeni nu va mai putea ieși⁵⁰.

Partea a doua a capitolului 20 din Apocalipsă descrie învierea de obște și Judecata universală (v. 11-15): „Și am văzut, iar, un tron mare alb și pe Cel ce ședea pe el, iar dinaintea feței Lui pământul și cerul au fugit și loc nu s-a mai găsit pentru ele” (v. 11). Tronul cel mare alb este tronul judecării de obște, pe care stă Dreptul Judecător – Hristos, deși nu este numit aici în mod expres. Expresia „pământul și cerul au fugit” nu înseamnă distrugere sau aneantizare, ci trecerea (transformarea) sau înnoirea lor în ceea ce este desăvârșit sau în „cer nou și pământ nou” în care va locui dreptatea. Cele vechi „fug” de la fața lui Dumnezeu pentru că, aflându-se în stare de stricăciune, nu pot suporta venirea Domnului și strălucirea prezenței Lui divine⁵¹.

Viziunea Judecării universale este descrisă în continuare: „Și am văzut pe morți, pe cei mari și pe cei mici, stând înaintea tronului și cărțile au fost deschise; și o altă carte a fost deschisă, care este

⁴⁹ I. Mircea, *Apocalipsa...*, p. 355.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 356.

⁵¹ Idem, *Împărăția lui Hristos de mii de ani...*, p. 56.

cartea vieții; și morții au fost judecați din cele scrise în cărți, potrivit cu faptele lor” (v. 12). Judecata universală presupune învierea tuturor morților din toată istoria omenirii, pentru a primi dreapta răsplătire potrivit faptelor care au fost consemnate, toate, și care acum se vor da pe față. Expresia „morți – mari și mici” poate să se refere atât la vârstă, dar se poate înțelege și felul de viață al oamenilor, fie în Hristos, fie în păcat⁵².

Universalitatea învierii și a judecării este arătată și în versetul următor: „Și marea a dat pe morții cei din ea și moartea și iadul au dat pe morții lor, și judecați au fost, fiecare după faptele sale” (v. 13). La înviere, trupurile oamenilor se vor reface din elementele pământului în care au fost risipite, fie din mare, fie de pe uscat. Moartea (personificată) este vrăjmașul cel din urmă care va fi nimicit (I Cor. 15, 26) și cu ea, diavolul și iadul. „Și moartea și iadul au fost aruncate în râul de foc. Aceasta e moartea cea de-a doua: iezerul cel de foc”. Apostolul precizează aici că moartea și iadul, cu cei înghițiți de ele, sunt aruncate după judecata finală în râul de foc, care se numește „moartea a doua și iezerul de foc”. Moartea și iadul sunt înțelese aici de toți comentatorii ca două ființe alegorice. Pedepsa acestor două ființe alegorice nu poate însemna decât stoparea și desființarea puterii lor asupra creaturii restaurate, așa cum trebuie înțeleasă și cea a fiarei și a proorocului mincinos (Apoc. 19, 20; 20, 9)⁵³.

În finalul acestui capitol, Sfântul Ioan amintește din nou de „cei scriși în cartea vieții”: „iar cine n-a fost aflat scris în cartea vieții a fost aruncat în iezerul de foc” (v. 15). Accentul cade aici pe cei neghiuși, care au parte de „iezerul de foc”, în care sunt aruncați după dreapta judecată, dar pentru cei scriși în „cartea vieții” nu există moarte veșnică sau „a doua moarte”, ci ei moștenesc viața nestrăcioasă și nemuritoare.

Nu trebuie să înțelegem că învierea este numai pentru cei morți cu trupurile lor, ci și pentru cei vii, a căror transfigurare sau schimbare a trupurilor lor vii în trupuri nemuritoare și nestrăcioase se va face într-o clipă (I Cor. 15, 52-53). Cu aceste trupuri spiritualizate vor dăinui în veci: unii în lumina slavei, lângă tronul ceresc, alții în întunericul arzător și chinuitor al focului spiritual al iadului⁵⁴.

⁵² *Ibidem*, p. 57.

⁵³ *Ibidem*, p. 58.

⁵⁴ *Idem*, *Apocalipsa...*, p. 361.

Ultimele două capitole care încheie Apocalipsa descriu pe scurt viziunea Sfântului Evanghelist Ioan asupra Ierusalimului ceresc, cu „cer nou și pământ nou”, în care vor sălășlui sfinții alături de îngeri, în lumina lui Dumnezeu și în comuniune desăvârșită cu Hristos – Fiul Său, bucurându-se de fericirea veșnică.

Concluzii

Problema eshatologică, inerentă preocupărilor umane dintotdeauna, a îmbrăcat în concepția iudaică a primelor veacuri creștine un specific aparte, legat de ideea că vârsta lumii ar fi de numai șapte milenii, ultimul (al șaptelea) reprezentând împărăția mesianică, o epocă de dreptate și de fericire pe pământ, a celor aleși. Așa s-a născut erezia hiliastă, răspândită printre creștinii iudaizanți, care i-a influențat și pe unii dintre Părinții Bisericii din primele veacuri, însă milenarismul (hiliasmul) s-a stins, treptat, prin secolele IV-V.

Cât despre concepțiile mileniste moderne, care își au punctul culminant în mișcarea advento-iehovistă, trebuie spus că acestea nu s-au îndepărtat prea mult de idealul mesianismului iudaic hiliast, ba chiar îl continuă în forme denaturate. Cu toate acestea, nu trebuie să confundăm milenarismul sau hiliasmul ca erezie a primelor veacuri, care i-a influențat și pe unii Părinți ai Bisericii, cu mișcarea milenistă de sorginte advento-iehovistă, a cărei concepție atacă frontal Biserica adevărată, cea una, sfântă, apostolească și sobornicească a lui Hristos.

În cele de mai sus am încercat să arătăm, succint, concepția milenistă a adventiștilor și iehoviștilor, reorientată către speranțele mesianice iudaice, care nu mai are nimic în comun cu eshatologia teologică biblică și patristică, ci o denaturează în mod evident, răstălmacind textele scripturistice prin interpretări fanteziste și ignorând exegeza științifică, care are la bază textul original. Iată de ce am considerat necesar să prezentăm învățătura ortodoxă cu privire la Împărăția lui Dumnezeu, care începe prin Biserică, se sălășluiește în inima noastră și continuă în veșnicie, căci între aceste două evenimente fundamentale, nașterea Bisericii ca trup tainic al lui Hristos și Judecata universală de la sfârșitul veacurilor, crește, se răspândește și se desăvârșește Împărăția lui Dumnezeu – cadrul plener al vieții și fericirii veșnice. Eshatologia advento-iehovistă, axată pe „împărăția de o mie de ani” a lui Hristos cu cei aleși, în condițiile vieții

de acum, este total străină de învățătura creștină ortodoxă cu privire la Împărăția lui Dumnezeu în Hristos, care se va desăvârși la sfârșitul veacurilor și care „nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt” (Rom. 14, 17).

Preocuparea obsesivă a Mișcării advente de „cercetare” a cărților Daniel și Apocalipsa a dat la iveală interpretări dintre cele mai bizare, din cauza ignorării contextului general al Sfintei Scripturi, al cărei conținut doctrinar nu poate fi decât unitar, dar și fantezia liderilor adventi sau iehovi de a „vedea” iminența sfârșitului și inaugurarea împărăției milenare.

Exegeza științifică a cărților Daniel și Apocalipsa, ale cărei jaloane, în linii mari, le-am expus în acest studiu, precum și analiza filologică-exegetică a capitolului 20 al Apocalipsei ne arată clar eroarea doctrinară a concepției mileniste advento-iehoviste, care este în totală contradicție cu textul original al Sfintei Scripturi, cu învățătura eshatologică patristică a primului mileniu, dar și cu principiile de gândire ale logicii formale.

**The Adventistist-Yehowist millenarism
and the false messianic modern hopes.
Exegesis of „controversial” texts**

Rev. Ph.D. Ilie MACAR

The modern milenarism concepts expressed in the Adventist-Yehowist movement, rooted in the Jewish eschatology of the first Christian centuries, according to which the world would last only seven millennia, the latter millennium representing the Messianic kingdom – an era of peace and happiness on earth. However, we must not confuse the chiliastic (millennial) heresy, which also affected some Fathers of the Church in the first centuries, with the Adventist-Yehowist milenarism today, that hadmore Kabbalist ideas than Christian.

This study presents synthetically the Adventist and Yehowist conception of the thousand years kingdom for the "elected" with Christon earth, but try to answer these heretical challenges by an apologetically recourse, with philological and contextual explanations of the revealed Scripture, which leaves room only for a just interpretation of the Church.